Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 4ης Μαρτίου 2020*

«Αίτηση αναιρέσεως – Ανταγωνισμός – Κρατικές ενισχύσεις – Επιχείρηση η οποία εκμεταλλεύεται δίκτυα συγκοινωνιακών συνδέσεων με λεωφορεία στην περιφέρεια Καμπανίας (Ιταλία) – Αντιστάθμιση λόγω της επιβολής υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας την οποία κατέβαλλαν οι ιταλικές αρχές κατόπιν αποφάσεως του Consiglio di Stato (Συμβουλίου της Επικρατείας, Ιταλία) – Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την οποία το μέτρο ενισχύσεως κηρύσσεται παράνομο και ασύμβατο με την εσωτερική αγορά»

Στην υπόθεση C-587/18 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 19 Σεπτεμβρίου 2018,

CSTP Azienda della Mobilità SpA, με έδρα το Salerne (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους G. Capo και L. Visone, avvocati,

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, εκπροσωπούμενη από τους G. Conte και P. J. Loewenthal, καθώς και από την L. Armati,

καθής πρωτοδίκως,

η **Asstra Associazione Trasporti**, με έδρα τη Ρώμη (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τον M. Malena, avvocato,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους S. Rodin, πρόεδρο τμήματος, D. Šváby και K. Jürimäe (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: E. Tanchev

γραμματέας: Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτηση αναιρέσεως, η CSTP Azienda della Mobilità SpA (στο εξής: CSTP) ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 11ης Ιουλίου 2018, CSTP Azienda della Mobilità κατά Επιτροπής (T-186/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2018:431, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως (ΕΕ) 2015/1074 της Επιτροπής, της 19ης Ιανουαρίου 2015, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.35842 (2014/C) (πρώην 2012/NN) την οποία έθεσε σε εφαρμογή η Ιταλία – Πρόσθετη αντιστάθμιση για υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας υπέρ της CSTP (ΕΕ 2015, L 179, σ. 112, στο εξής: επίδικη απόφαση).

Το νομικό πλαίσιο

2 Το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1191/69 του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 1969, περί των ενεργειών των κρατών μελών που αφορούν τις υποχρεώσεις που είναι συνυφασμένες με την έννοια της δημόσιας υπηρεσίας στον τομέα των σιδηροδρομικών, οδικών και εσωτερικών πλωτών μεταφορών (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 100), ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη πρέπει να καταργήσουν όλες τις υποχρεώσεις τις συνυφασμένες με την έννοια της δημοσίας υπηρεσίας, όπως αυτές καθορίζονται στον παρόντα κανονισμό, οι οποίες επιβάλλονται στις σιδηροδρομικές, οδικές και εσωτερικές πλωτές μεταφορές.

2. Πάντως, υποχρεώσεις αυτής της φύσεως είναι δυνατό να διατηρηθούν κατά το μέτρο που είναι απαραίτητες για την εξασφάλιση παροχής επαρκών υπηρεσιών μεταφοράς.

[…]

4. Τα οικονομικά βάρη που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις μεταφορών λόγω της διατηρήσεως των υποχρεώσεων που αναφέρονται στην παράγραφο 2, ή της εφαρμογής των τιμών και όρων μεταφοράς που αναφέρονται στην παράγραφο 3, αντισταθμίζονται σύμφωνα με τις κοινές μεθόδους που καθορίζονται σ' αυτό τον κανονισμό.»

3 Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, παράγραφοι 1, 2 και 5, του κανονισμού αυτού:

«1. Ως "υποχρεώσεις δημοσίας υπηρεσίας" νοούνται οι υποχρεώσεις τις οποίες οι επιχειρήσεις μεταφορών, αν λάμβαναν αποκλειστικά υπόψη τα δικά τους συμφέροντα, δεν θα ανελάμβαναν ή δεν θα ανελάμβαναν στην ίδια έκταση ή με τους αυτούς όρους.

2. Οι υποχρεώσεις δημοσίας υπηρεσίας κατά την έννοια της παραγράφου 1 περιλαμβάνουν την υποχρέωση λειτουργίας, την υποχρέωση μεταφοράς και την υποχρεωτική τιμολόγηση.

[…]

5. Κατά την έννοια του παρόντος κανονισμού ως "υποχρεωτική τιμολόγηση" νοείται κάθε υποχρέωση που επιβάλλεται στις επιχειρήσεις μεταφορών να εφαρμόζουν τιμές που καθορίζονται ή εγκρίνονται από οποιαδήποτε δημόσια αρχή, οι οποίες είναι αντίθετες με τα εμπορικά συμφέροντα της επιχειρήσεως και οι οποίες προκύπτουν από την επιβολή ή την άρνηση τροποποιήσεως συγκεκριμένων μέτρων για τις τιμές, ιδιαίτερα για ορισμένες κατηγορίες επιβατών ή εμπορευμάτων, ή για ορισμένες γραμμές.

Οι διατάξεις του προηγουμένου εδαφίου δεν εφαρμόζονται ως προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα γενικά μέτρα πολιτικής επί των τιμών που εφαρμόζονται στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων, ή από τα μέτρα που λαμβάνονται όσον αφορά τα κόμιστρα και τους όρους μεταφοράς γενικά, στο πλαίσιο της οργανώσεως της αγοράς μεταφορών ή μέρους αυτής.»

4 Τα άρθρα 10 έως 13 του εν λόγω κανονισμού καθορίζουν τις κοινές μεθόδους για τον υπολογισμό των αντισταθμίσεων του άρθρου 6 και του άρθρου 9, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού.

5 Το άρθρο 17, παράγραφος 2, του κανονισμού 1191/69 προβλέπει τα εξής:

«Οι αντισταθμίσεις που χορηγούνται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό εξαιρούνται της προκαταρκτικής διαδικασίας ενημερώσεως, η οποία προβλέπεται στο άρθρο [108], παράγραφος 3 [, ΣΛΕΕ].»

6 Σύμφωνα με το άρθρο 12, ο κανονισμός (ΕΚ) 1370/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για τις δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 1191/69 και (ΕΟΚ) 1107/70 (ΕΕ 2007, L 315, σ. 1), τέθηκε σε ισχύ στις 3 Δεκεμβρίου 2009.

7 Το άρθρο 3 του κανονισμού 1370/2007, με τίτλο «Συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας και γενικοί κανόνες», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Εφόσον μια αρμόδια αρχή αποφασίζει να χορηγήσει σε φορέα της επιλογής της αποκλειστικό δικαίωμα ή/και αποζημίωση παντός είδους, σε αντιστάθμιση για την εκπλήρωση υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, πρέπει να το πράττει στο πλαίσιο σύμβασης παροχής δημόσιας υπηρεσίας.

2. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 1, οι υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας που αποβλέπουν στον καθορισμό ανώτατου ορίου χρέωσης για όλους τους επιβάτες ή για ορισμένες κατηγορίες επιβατών μπορούν επίσης να διέπονται από γενικούς κανόνες. Σύμφωνα με τις αρχές που καθορίζονται με τα άρθρα 4 και 6 καθώς και με το παράρτημα, η αρμόδια αρχή αποζημιώνει τους φορείς δημοσίων υπηρεσιών για το καθαρό οικονομικό αποτέλεσμα, θετικό ή αρνητικό, επί του κόστους που προκύπτει και των εσόδων που γεννώνται κατά την τήρηση των τιμολογιακών υποχρεώσεων που καθορίζονται από γενικούς κανόνες, έτσι ώστε να αποφεύγεται η υπεραντιστάθμιση. Ταύτα ισχύουν παρά το δικαίωμα των αρμόδιων αρχών να ενσωματώνουν τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας καθορίζοντας ανώτατα όρια χρέωσης στις συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας.

[…]»

8 Το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού διευκρινίζει το υποχρεωτικό περιεχόμενο των συμβάσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας και των γενικών κανόνων.

9 Το άρθρο 6 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Παροχή δημόσιας υπηρεσίας», ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε αποζημίωση συνδεόμενη με γενικό κανόνα ή σύμβαση παροχής δημόσιας υπηρεσίας πρέπει να είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του άρθρου 4, ανεξάρτητα από τον τρόπο ανάθεσης της σύμβασης. Κάθε αποζημίωση, ανεξάρτητα από τη φύση της, η οποία συνδέεται με σύμβαση παροχής δημόσιας υπηρεσίας που έχει ανατεθεί απευθείας σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφοι 2, 4, 5 ή 6 ή συνδέεται με γενικό κανόνα πρέπει επίσης να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του παραρτήματος.

2. Κατόπιν γραπτής αίτησης της [Ευρωπαϊκής] Επιτροπής, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν, εντός τριών μηνών ή εντός μεγαλύτερης προθεσμίας που τάσσει η εν λόγω αίτηση, όλες τις πληροφορίες που η Επιτροπή κρίνει αναγκαίες για να διαπιστώσει εάν η χορηγούμενη αποζημίωση συμβιβάζεται με τον παρόντα κανονισμό.»

Το ιστορικό της διαφοράς και η επίδικη απόφαση

10 Το ιστορικό της διαφοράς εκτίθεται από το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 1 έως 39 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως. Για τις ανάγκες της παρούσας διαδικασίας το ιστορικό συνοψίζεται ως ακολούθως.

11 Η CSTP είναι ανώνυμη εταιρία η οποία παρέχει δημόσιες υπηρεσίες τοπικών μεταφορών βάσει συμβάσεων παραχώρησης από τοπικές και περιφερειακές αρχές. Στο πλαίσιο αυτό παρέσχε υπηρεσίες συγκοινωνιακών συνδέσεων με λεωφορεία ως παραχωρησιούχος της Regione Campania (Περιφέρειας Καμπανίας, Ιταλία) (στο εξής: Περιφέρεια). Η δραστηριότητα της αναιρεσείουσας διεπόταν, στη διάρκεια των ετών, από διάφορα διαδοχικά νομοθετικά και κανονιστικά κείμενα.

Ένδικα βοηθήματα και ένδικα μέσα τα οποία η αναιρεσείουσα άσκησε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων

12 Με προσφυγή της 12ης Μαρτίου 2007, η νυν αναιρεσείουσα ζήτησε από το Tribunale amministrativo regionale di Salerno (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο Salerno, Ιταλία) να αναγνωρίσει το δικαίωμά της να εισπράξει από την Περιφέρεια το ποσό των 14 545 946 ευρώ, ως αντιστάθμιση των οικονομικών βαρών που συνεπαγόταν η εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας (στο εξής: ΥΔΥ) που απέρρεαν από τις παραχωρήσεις στις οποίες προέβη η Περιφέρεια για τα έτη 1996 έως 2002 (στο εξής: υπό εξέταση περίοδος), δυνάμει του κανονισμού 1191/69.

13 Με απόφαση της 28ης Αυγούστου 2008, το Tribunale amministrativo regionale di Salerno (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο Salerno) απέρριψε την προσφυγή, κρίνοντας ότι η νυν αναιρεσείουσα δεν είχε το δικαίωμα να λάβει αντιστάθμιση για τα οικονομικά μειονεκτήματα που προέκυψαν από την επιβολή ΥΔΥ, χωρίς να έχει προηγουμένως ζητήσει την κατάργηση αυτών των υποχρεώσεων.

14 Η νυν αναιρεσείουσα άσκησε έφεση κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του Consiglio di Stato (Συμβουλίου της Επικρατείας, Ιταλία). Με την απόφαση 4683/2009, της 27ης Ιουλίου 2009 (στο εξής: απόφαση της 27ης Ιουλίου 2009), το εν λόγω δικαστήριο δέχθηκε την προσφυγή της νυν αναιρεσείουσας, κρίνοντας ότι αυτή είχε δικαίωμα στην αντιστάθμιση που ζητήθηκε σύμφωνα με τα άρθρα 6, 10 και 11 του κανονισμού 1191/69.

15 Κατά το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας), το ακριβές ποσό της αντιστάθμισης που οφειλόταν στη νυν αναιρεσείουσα έπρεπε να προσδιοριστεί από την Περιφέρεια με βάση αξιόπιστα στοιχεία προερχόμενα από τους λογαριασμούς της νυν αναιρεσείουσας, από τα οποία να προκύπτει η διαφορά μεταξύ των δαπανών που αναλογούν στο τμήμα της δραστηριότητάς της την οποία αφορούν οι ΥΔΥ και των αντίστοιχων εσόδων.

16 Δεδομένου ότι η Περιφέρεια δεν προσδιόρισε το ποσό της αντιστάθμισης, η νυν αναιρεσείουσα κίνησε, ενώπιον του ως άνω δικαστηρίου, ένδικη διαδικασία εκτελέσεως της αποφάσεως της 27ης Ιουλίου 2009. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής διορίστηκαν δύο πραγματογνώμονες. Η διαδικασία περατώθηκε με την απόφαση 5649/2012 του Consiglio di Stato (Συμβουλίου της Επικρατείας), της 7ης Νοεμβρίου 2012 (στο εξής: απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2012), με την οποία το ποσό της οφειλόμενης για τις τιμολογιακές υποχρεώσεις αντισταθμίσεως καθορίστηκε σε 4 951 838 ευρώ. Η Περιφέρεια κατέβαλε το ποσό αυτό στη νυν αναιρεσείουσα στις 21 Δεκεμβρίου 2012.

Η διοικητική διαδικασία

17 Στις 5 Δεκεμβρίου 2012 οι ιταλικές αρχές κοινοποίησαν στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, κρατική ενίσχυση η οποία συνίστατο σε πρόσθετη αντιστάθμιση χορηγηθείσα στη νυν αναιρεσείουσα, κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως της 7ης Νοεμβρίου 2012, για την παροχή υπηρεσιών μεταφοράς επιβατών με λεωφορεία βάσει των αδειών παραχώρησης που είχε χορηγήσει η Περιφέρεια κατά την υπό εξέταση περίοδο (στο εξής: επίμαχο μέτρο).

18 Το μέτρο αυτό αντιμετωπίστηκε ως μη κοινοποιηθέν μέτρο, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις πληροφορίες που είχε στη διάθεσή της η Επιτροπή, η Περιφέρεια είχε την υποχρέωση να καταβάλει την πρόσθετη αντιστάθμιση που όφειλε στη νυν αναιρεσείουσα από τις 7 Δεκεμβρίου 2012, ήτοι μετά την εκ μέρους του Ιταλικού Δημοσίου κοινοποίηση του επίμαχου μέτρου αλλά πριν από την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής.

19 Με έγγραφο της 20ής Φεβρουαρίου 2014, η Επιτροπή κοινοποίησε στην Ιταλική Δημοκρατία την απόφασή της περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας έρευνας σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

Η επίδικη απόφαση

20 Στις 19 Ιανουαρίου 2015 η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση, με την οποία διαπίστωσε ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ασύμβατη με την εσωτερική αγορά, η οποία είχε χορηγηθεί στη νυν αναιρεσείουσα κατά παράβαση του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, και διέταξε τις ιταλικές αρχές να την ανακτήσουν από αυτήν.

21 Πρώτον, με τις αιτιολογικές σκέψεις 48 έως 63 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι το επίμαχο μέτρο έπρεπε να καταλογιστεί στο κράτος, συνεπαγόταν τη χρήση κρατικών πόρων, παρείχε οικονομικό πλεονέκτημα στη νυν αναιρεσείουσα, είχε επιλεκτικό χαρακτήρα και ήταν ικανό να νοθεύσει τον ανταγωνισμό σε βαθμό που να επηρεάζει τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επισήμανε ότι το εν λόγω μέτρο δεν πληρούσε δύο από τις προϋποθέσεις που τέθηκαν από το Δικαστήριο με την απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) (στο εξής: προϋποθέσεις Altmark). Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα, με την αιτιολογική σκέψη 64 της επίδικης αποφάσεως, ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

22 Δεύτερον, η Επιτροπή εξέτασε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 65 έως 81 της επίδικης αποφάσεως, το ζήτημα αν το επίμαχο μέτρο μπορούσε να θεωρηθεί, υπό το πρίσμα του άρθρου 17, παράγραφος 2, του κανονισμού 1191/69, αντιστάθμιση η οποία απαλλάσσεται από την υποχρέωση προκαταρκτικής κοινοποίησης που προβλέπεται στο άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

23 Στο πλαίσιο της εξετάσεως αυτής η Επιτροπή, με τις αιτιολογικές σκέψεις 69 έως 75 της επίδικης αποφάσεως, διερεύνησε κατά πόσον οι ιταλικές αρχές είχαν επιβάλει μονομερώς στη νυν αναιρεσείουσα ΥΔΥ, κατά την έννοια του άρθρου 1 του κανονισμού 1191/69. Συναφώς, η Επιτροπή έκρινε ότι ούτε οι ιταλικές αρχές ούτε η νυν αναιρεσείουσα ήταν σε θέση να προσκομίσουν πράξη ανάθεσης για την υπό εξέταση περίοδο. Ειδικότερα, καίτοι η επιβολή ορισμένων ΥΔΥ ήταν δυνατό να συναχθεί από τον legge regionale n. 16 – Interventi regionali in materia di servizi di trasporto pubblico locale per viaggiatori (περιφερειακό νόμο αριθ. 16 σχετικά με τα περιφερειακά μέτρα για τις υπηρεσίες δημόσιων τοπικών μεταφορών επιβατών), της 25ης Ιανουαρίου 1983 (GURI αριθ. 118 της 2ας Μαΐου 1983 και BU Campania αριθ. 11), το άρθρο 2 του νόμου αυτού όριζε απλώς ότι οι ζημίες και τα τυχόν ελλείμματα που δεν καλύπτονται από τις περιφερειακές ενισχύσεις […] παρ[έμεναν] εις βάρος των εκμεταλλεύσεων». Ομοίως, μολονότι ορισμένες περιφερειακές πράξεις τις οποίες επικαλέστηκε η νυν αναιρεσείουσα ανέφεραν την ύπαρξη ορισμένων συμβατικών υποχρεώσεων που ίσχυαν κατά την υπό

εξέταση περίοδο, οι εν λόγω πράξεις δεν προσδιόριζαν με σαφήνεια υποχρεώσεις οι οποίες θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως ΥΔΥ, αν και υποδείκνυαν ενδεχομένως την ύπαρξή του, εν πάση δε περιπτώσει, η συμβατική φύση των υποχρεώσεων αυτών απέκλειε τη μονομερή επιβολή ΥΔΥ. Όσον αφορά, ειδικότερα, την ύπαρξη υποχρεωτικής τιμολόγησης η οποία να δικαιολογεί το επίμαχο μέτρο, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν διέθετε αποδεικτικά στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι τέτοια υποχρέωση είχε πράγματι επιβληθεί στη νυν αναιρεσείουσα.

24 Στις αιτιολογικές σκέψεις 76 έως 81 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή εξέτασε αν η χορηγηθείσα στη νυν αναιρεσείουσα αντιστάθμιση ήταν σύμφωνη με την κοινή μέθοδο αντιστάθμισης που προβλέπεται από τον κανονισμό 1191/69 προκειμένου να εξαιρείται από την υποχρέωση της εκ των προτέρων ενημέρωσης του άρθρου 17 του κανονισμού αυτού. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πρόσθετη αυτή αντιστάθμιση δεν εξαιρούνταν από την προκαταρκτική διαδικασία ενημέρωσης που προβλέπεται στο εν λόγω άρθρο.

25 Τρίτον, στις αιτιολογικές σκέψεις 82 έως 95 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή εξέτασε τη συμβατότητα του επίμαχου μέτρου με την ισχύουσα κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως αυτής νομοθεσία, ήτοι με τον κανονισμό 1370/2007. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αντιστάθμιση που χορηγήθηκε στη νυν αναιρεσείουσα, σε εκτέλεση της αποφάσεως της 7ης Νοεμβρίου 2012, δεν είχε καταβληθεί σύμφωνα με τον κανονισμό αυτό και, ως εκ τούτου, ότι το επίμαχο μέτρο δεν ήταν συμβατό με την εσωτερική αγορά.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

26 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 14 Απριλίου 2015, η νυν αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.

27 Προς στήριξη της προσφυγής της, η νυν αναιρεσείουσα προέβαλε οκτώ λόγους ακυρώσεως.

28 Ο πρώτος λόγος αφορούσε παράβαση των άρθρων 93, 107, 108 και 263 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 17 του κανονισμού 1191/69, κατάχρηση εξουσίας, αναρμοδιότητα της Επιτροπής και προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη διαδικασία.

29 Ο δεύτερος λόγος αφορούσε παράβαση του άρθρου 4 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [108 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 1999, L 83, σ. 1), όσον αφορά τα άρθρα 107 και 108 ΣΛΕΕ, καθώς και παραβίαση της αρχής της δίκαιης διεξαγωγής της διαδικασίας και κατάχρηση εξουσίας.

30 Ο τρίτος λόγος ακυρώσεως αφορούσε παράβαση και εσφαλμένη ερμηνεία των άρθρων 93 έως 108 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 17 του κανονισμού 1191/69 και το άρθρο 9 του κανονισμού 1370/2007, παραβίαση των «αρχών της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της tempus regit actum και της αναδρομικότητας των δικαστικών αποφάσεων», κατάχρηση εξουσίας, έλλειψη «λογικής συνοχής», την «έλλειψη λογικής», τον «εξαιρετικά ασυνήθη χαρακτήρα» της επίδικης αποφάσεως καθώς και έλλειψη αιτιολογίας της αποφάσεως αυτής.

31 Ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως αφορούσε παράβαση του άρθρου 1, στοιχεία στ′ και ζ′, καθώς και των άρθρων 4, 7 και 15 του κανονισμού 659/1999, των άρθρων 93, 107 και 108 ΣΛΕΕ, κατάχρηση εξουσίας, μη συνδρομή απαιτούμενης προϋποθέσεως, παράβαση των άρθρων 6 και 13 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), των άρθρων 258 επ. ΣΛΕΕ, καθώς και του άρθρου 17 του κανονισμού 1191/69.

32 Ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως αφορούσε παράβαση των άρθρων 93, 107, 108 και 267 ΣΛΕΕ, των άρθρων 6 και 13 της ΕΣΔΑ, αναρμοδιότητα της Επιτροπής, κατάχρηση εξουσίας και παραβίαση της αρχής της διαδικαστικής αυτονομίας.

33 Ο έκτος λόγος ακυρώσεως αφορούσε παράβαση των άρθρων 6, 7 και 13 της ΕΣΔΑ, των άρθρων 93 έως 108, καθώς και 258 επ. ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 101 του Costituzione (Συντάγματος), του άρθρου 2909 του codice civile (αστικού κώδικα), αναρμοδιότητα της Επιτροπής, κατάχρηση εξουσίας και παραβίαση των αρχών της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου.

34 Ο έβδομος λόγος ακυρώσεως αφορούσε παράβαση των άρθρων 11 και 17 του κανονισμού 1191/69, των άρθρων 93 έως 108 ΣΛΕΕ, κατάχρηση εξουσίας, έλλειψη αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως, ανεπαρκή έρευνα και εσφαλμένη προϋπόθεση.

35 Ο όγδοος λόγος ακυρώσεως αφορούσε παράβαση των άρθρων 1 έως 11 και 17 του κανονισμού 1191/69, των άρθρων 93 έως 108 ΣΛΕΕ, των «άρθρων 44 έως 46 και 48 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου 659/1999», κατάχρηση εξουσίας, μη διεξαγωγή έρευνας και έλλειψη αιτιολογίας, καθώς και εσφαλμένη προϋπόθεση.

36 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε όλους τους ως άνω λόγους ακυρώσεως και, κατά συνέπεια, την προσφυγή στο σύνολό της.

Αιτήματα των διαδίκων

37 Με την αίτηση αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

– να αποφανθεί αμετακλήτως επί των προσφυγών ακυρώσεως και να ακυρώσει την επίδικη απόφαση, και

– να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

38 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

– να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και

– να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

39 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προβάλλει πέντε λόγους αναιρέσεως οι οποίοι θα εξετασθούν με τη σειρά που προβλήθηκαν.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

40 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, με τις σκέψεις 57 έως 120 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε νέα ενίσχυση η οποία υπόκειται στην υποχρέωση

κοινοποιήσεως που προβλέπεται στο άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, και όχι υφιστάμενη ενίσχυση η οποία απαλλάσσεται από την υποχρέωση αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και το άρθρο 17, παράγραφος 2, του κανονισμού 1191/69.

41 Η αναιρεσείουσα προβάλλει, στηριζόμενη στις περιστάσεις που οδήγησαν στην έκδοση της αποφάσεως της 7ης Νοεμβρίου 2012, ότι η απόφαση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι θεσπίζει μέτρο αντιστάθμισης για ΥΔΥ. Συγκεκριμένα, πρόκειται για αναγνωριστική απόφαση με την οποία βεβαιώνεται προϋφιστάμενο δικαίωμα, στηριζόμενο στον κανονισμό 1191/69.

42 Εν πάση περιπτώσει, κατά την αναιρεσείουσα, οι προϋποθέσεις του κανονισμού 1191/69 πληρούνται. Πρώτον, σε βάρος της αναιρεσείουσας υφίστανται πράγματι τιμολογιακές υποχρεώσεις απορρέουσες από το εθνικό δίκαιο, στο οποίο το Γενικό Δικαστήριο ρητώς αναφέρθηκε με τη σκέψη 110 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ήτοι από τον legge regionale n. 9 – Disciplina e coordinamento tariffario dei servizi di trasporto di competenza regionale (περιφερειακό νόμο αριθ. 9, περί πειθαρχίας και συντονισμού όσον αφορά τις τιμές των υπηρεσιών μεταφορών που υπάγονται στην αρμοδιότητα των περιφερειακών αρχών), της 26ης Ιανουαρίου 1987 (BU Campania της 2ας Φεβρουαρίου 1987), και την εκτίμηση του Assessore ai trasporti (Αξιολογητή Μεταφορών, Ιταλία). Δεύτερον, το κριτήριο σχετικά με τον εκ των προτέρων καθορισμό του ποσού της αντιστάθμισης, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 13 του κανονισμού 1191/69, τηρήθηκε εν προκειμένω στο πλαίσιο της αποφάσεως της 7ης Νοεμβρίου 2012.

43 Η Επιτροπή φρονεί ότι ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος ή, εν πάση περιπτώσει, ως αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

44 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα αμφισβητεί, κατ' ουσίαν, το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως βάσει του οποίου το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε αυτό το οποίο έκρινε ότι συνιστούσε το πρώτο σκέλος στο πλαίσιο του τετάρτου και του ογδόου λόγου ακυρώσεως, με το οποίο προβλήθηκε ότι η αντιστάθμιση που αποτελούσε το αντικείμενο του επίμαχου μέτρου συνιστούσε υφιστάμενη ενίσχυση η οποία εξαιρείται από την υποχρέωση προκαταρκτικής ενημερώσεως, δυνάμει του άρθρου 17 του κανονισμού 1191/69.

45 Όσον αφορά το ζήτημα αν η αντιστάθμιση που αποτέλεσε το αντικείμενο της επίδικης αποφάσεως ήταν μέτρο το οποίο θεσπίστηκε με την απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2012 ή αν αναγόταν, όπως υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, στο νομοθετικό πλαίσιο που ρύθμιζε τις ΥΔΥ τις οποίες αυτή υπείχε και βάσει των οποίων το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) αναγνώρισε το δικαίωμα στην αντιστάθμιση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, αφενός, με τη σκέψη 94 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η ενίσχυση που αποτελούσε το αντικείμενο του επίμαχου μέτρου είχε πράγματι χορηγηθεί στην αναιρεσείουσα ως συμπληρωματικό μέτρο δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 1191/69 για τις τιμολογιακές υποχρεώσεις τις οποίες αυτή υπείχε.

46 Με τη σκέψη 95 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτού ότι το ζήτημα αν το εν λόγω μέτρο συνιστούσε υφιστάμενη ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', σημείο v, του κανονισμού 659/1999, απαιτούσε να καθοριστεί αν το εν λόγω μέτρο πληρούσε τα ουσιαστικά κριτήρια του κανονισμού 1191/69, προκειμένου να εξαιρείται από την υποχρέωση προκαταρκτικής κοινοποιήσεως δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού.

47 Αφετέρου, όπως και η Επιτροπή, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 96 της εν λόγω αποφάσεως, ότι η τελευταία αυτή διάταξη απαιτούσε, μεταξύ άλλων, την ύπαρξη μονομερώς επιβαλλόμενων ΥΔΥ και τον υπολογισμό της αντιστάθμισης σύμφωνα με τη μέθοδο που προβλέπεται στα άρθρα 10 έως 13 του εν λόγω κανονισμού

48 Συναφώς, με τη σκέψη 106 της ίδιας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, δεδομένου ότι το επίμαχο μέτρο χορηγήθηκε στην προσφεύγουσα από το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) βάσει του ίδιου κανονισμού, ήτοι ως αντιστάθμιση για τιμολογιακή υποχρέωση, σε αυτό εναπέκειτο να ελέγξει την πραγματική ύπαρξη μιας τέτοιας υποχρεώσεως, συνισταμένης στην επιβολή τιμών που καθορίζονται ή εγκρίνονται από οποιαδήποτε δημόσια αρχή, όπως απαιτεί το άρθρο 2, παράγραφος 5, του κανονισμού 1191/69.

49 Κατόπιν της εξετάσεως αυτής, η οποία περιλαμβάνεται στις σκέψεις 106 έως 112 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε, με τη σκέψη 113 της αποφάσεως αυτής, τη διαπίστωση της Επιτροπής, που περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 73 της επίδικης αποφάσεως, κατά την οποία το εν λόγω θεσμικό όργανο δεν διέθετε αποδεικτικά στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι είχαν πράγματι επιβληθεί στην αναιρεσείουσα τιμολογιακές υποχρεώσεις. Υπό τις συνθήκες αυτές, με τη σκέψη 114 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαίο να αναλύσει τον ενδεχόμενο μονομερή χαρακτήρα αυτού του υποτιθέμενου μέτρου τιμολογήσεως.

50 Υπό το πρίσμα του σωρευτικού χαρακτήρα των προϋποθέσεων απαλλαγής που προβλέπει ο κανονισμός 1191/69, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 115 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν ήταν αναγκαίο να εξεταστεί αν το επίμαχο μέτρο πληρούσε τις λοιπές προϋποθέσεις που προβλέπει ο κανονισμός αυτός. Εντούτοις, με τη σκέψη 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή ορθώς είχε θεωρήσει ότι δεν πληρούνταν το κριτήριο του εκ των προτέρων καθορισμού του ποσού της αντιστάθμισης.

51 Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 120 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, δεδομένου ότι το επίμαχο μέτρο δεν πληρούσε τουλάχιστον ένα από τα ουσιαστικά κριτήρια του κανονισμού 1191/69, η Επιτροπή ορθώς είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το μέτρο αυτό δεν ήταν δυνατό να εξαιρεθεί, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, από την υποχρέωση προκαταρκτικής κοινοποιήσεως και, κατά συνέπεια, έπρεπε να χαρακτηριστεί όχι ως υφιστάμενη ενίσχυση αλλά ως νέα ενίσχυση η οποία έπρεπε να κοινοποιηθεί στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

52 Αν, πάντως, με τα επιχειρήματα που προέβαλε η αναιρεσείουσα προς στήριξη του πρώτου λόγου αναιρέσεως επιχειρείται, κατ' ουσίαν, να αμφισβητηθεί το συμπέρασμα που εκτίθεται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, κατά το οποίο το επίμαχο μέτρο έπρεπε να χαρακτηριστεί ως νέα ενίσχυση, εντούτοις διαπιστώνεται ότι με τον λόγο αυτό αναιρέσεως η αναιρεσείουσα δεν προβάλλει κανένα επιχείρημα προκειμένου να αποδείξει ότι το σκεπτικό του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο παρατίθεται στις σκέψεις 45 έως 51 της παρούσας αποφάσεως και το οποίο οδήγησε στο εν λόγω συμπέρασμα, ενέχει οποιαδήποτε πλάνη περί το δίκαιο.

53 Συγκεκριμένα, η αναιρεσείουσα περιορίζεται να υποστηρίξει, κατ' ουσίαν, ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε υφιστάμενη ενίσχυση, δεδομένου ότι η απόφαση της 27ης Ιουλίου 2009, με την οποία αναγνωρίστηκε το δικαίωμά της να λάβει, βάσει του κανονισμού 1191/69, την επίδικη αντιστάθμιση, ήταν αναγνωριστική απόφαση με την οποία βεβαιώθηκε προϋφιστάμενο δικαίωμα στηριζόμενο στον εν λόγω κανονισμό.

54 Στο μέτρο που η θέση αυτή δεν τεκμηριώνεται με άλλο τρόπο, κατά παράβαση των επιταγών του άρθρου 256 ΣΛΕΕ, του άρθρου 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του άρθρου 168, παράγραφος 1, στοιχείο δ', και του άρθρου 169, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

55 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα βάλλει κατά των σκέψεων 121 έως 136 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και υποστηρίζει ότι ενέχουν πλάνη περί το δίκαιο καθόσον το Γενικό Δικαστήριο έκρινε με τις σκέψεις αυτές ότι οι προϋποθέσεις Altmark δεν πληρούνταν.

56 Κατά την αναιρεσείουσα, το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένως έκρινε ότι αρκούσε απλώς να ελέγξει αν πληρούνταν μία από τις προϋποθέσεις αυτές, ήτοι η σχετική με την ύπαρξη μιας σαφώς καθορισμένης ΥΔΥ, χωρίς να χρειάζεται να εξετάσει αν πληρούνταν οι λοιπές εν λόγω προϋποθέσεις. Ως εκ τούτου, κακώς περιορίστηκε στο να εξετάσει παρεμπιπτόντως, με τη σκέψη 134 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αν πληρούνταν η δεύτερη από τις προϋποθέσεις αυτές σχετικά με τον εκ των προτέρων καθορισμό των παραμέτρων υπολογισμού της αντισταθμίσεως.

57 Όσον αφορά την προβληθείσα απουσία ΥΔΥ σε βάρος της αναιρεσείουσας, το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη ότι η ΥΔΥ με την οποία βαρύνεται η αναιρεσείουσα απορρέει από τα άρθρα 2 έως 6 του περιφερειακού νόμου αριθ. 9 της 26ης Ιανουαρίου 1987. Επιπροσθέτως, η συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου επικρίνεται καθόσον αυτό έλαβε υπόψη την εκτίμηση του Αξιολογητή Μεταφορών και δέχθηκε ότι η απόφαση αυτή επέβαλε τιμολογιακές υποχρεώσεις στην αναιρεσείουσα, χωρίς, ωστόσο, να αναγνωρίσει ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε αντιστάθμιση για την εκπλήρωση ΥΔΥ. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, συναφώς, ότι το γεγονός ότι η εν λόγω απόφαση δεν προσκομίστηκε ενώπιον της Επιτροπής οφείλεται στη μη ομαλή διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας, στο μέτρο που η Περιφέρεια διέθετε την ίδια απόφαση και αυτή δεν είχε συμφέρον να την προσκομίσει στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας.

58 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση Altmark, αυτή εξετάστηκε εν συντομία με τη σκέψη 134 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διά εσφαλμένης παραπομπής στις σκέψεις 117 έως 119 της εν λόγω αποφάσεως. Με την ανωτέρω σκέψη 134, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε εσφαλμένως κατά πόσον τηρήθηκε η προϋπόθεση που προβλέπει ο κανονισμός 1191/69, σχετικά με τον εκ των προτέρων καθορισμό της αντισταθμίσεως, όχι υπό το πρίσμα των παραμέτρων βάσει των οποίων υπολογίζεται η αντιστάθμιση αυτή, όπως απαιτεί η απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C 280/00, EU:C:2003:415), αλλά σε συνάρτηση με το ποσό του επίμαχου μέτρου. Επιπλέον, η τήρηση της προϋποθέσεως αυτής προκύπτει, εν προκειμένω, από την απόφαση της 27ης Ιουλίου 2009. Συγκεκριμένα, από την απόφαση αυτή αποδεικνύεται ότι οι παράμετροι υπολογισμού της αντιστάθμισης καθορίστηκαν εκ των προτέρων και ότι το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) απλώς τις εφάρμοσε, αφού διαπίστωσε ότι η Περιφέρεια είχε υποπέσει σε παράβαση κατά τον καθορισμό της εν λόγω αντιστάθμισης.

59 Τέλος, μολονότι η τρίτη και η τέταρτη προϋπόθεση Altmark ουδόλως εξετάστηκαν με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι από την απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2012 προκύπτει ότι οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνταν ομοίως εν προκειμένω.

60 Η Επιτροπή φρονεί ότι ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος ή, εν πάση περιπτώσει, ως αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

61 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα αμφισβητεί, κατ' ουσίαν, το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως με το οποίο το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε αυτό το οποίο έκρινε ότι συνιστούσε το δεύτερο σκέλος στο πλαίσιο του τετάρτου και του ογδόου λόγου ακυρώσεως, σχετικά με προβαλλόμενη πλάνη στην οποία υπέπεσε η Επιτροπή η οποία έκρινε ότι δεν πληρούνταν δύο από τις προϋποθέσεις Altmark.

62 Στο μέτρο που ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως αφορά τις προϋποθέσεις Altmark, επισημαίνεται, όπως εξάλλου υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 123 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ κρατική παρέμβαση υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων η οποία θεωρείται ως αντιστάθμιση αποτελούσα αντιπαροχή για τις υπηρεσίες που παρέχονται από τις επιχειρήσεις αυτές για την εκπλήρωση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, με συνέπεια οι εν λόγω επιχειρήσεις να μην αποκομίζουν, στην πράξη, κανένα οικονομικό πλεονέκτημα και η παρέμβαση αυτή να μην περιάγει συνεπώς τις οικείες επιχειρήσεις σε ευνοϊκότερη θέση από άποψη ανταγωνισμού έναντι των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων (αποφάσεις της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, σκέψη 87, και της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-66/16 P έως C-69/16 P, EU:C:2017:999, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

63 Επομένως, κρατική παρέμβαση η οποία δεν πληροί μία ή περισσότερες από τις προϋποθέσεις Altmark μπορεί να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-66/16 P έως C-69/16 P, EU:C:2017:999, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

64 Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, με τη σκέψη 125 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι προκειμένου, σε συγκεκριμένη περίπτωση, μια τέτοια αντιστάθμιση να μην χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση, πρέπει να πληρούνται οι οριζόμενες στις σκέψεις 88 έως 93 της αποφάσεως της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), τέσσερις προϋποθέσεις (πρβλ. απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-66/16 P έως C-69/16 P, EU:C:2017:999, σκέψη 46).

65 Με τις σκέψεις 129 έως 131 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε, στηριζόμενο στις σκέψεις 106 έως 114 της ανωτέρω αποφάσεως, το συμπέρασμα της Επιτροπής, που περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 55 της επίδικης αποφάσεως, κατά το οποίο η ύπαρξη μονομερώς επιβληθείσας ΥΔΥ δεν αποδείχθηκε και, επομένως, η πρώτη προϋπόθεση Altmark δεν πληρούνταν.

66 Υπό τις συνθήκες αυτές, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τις σκέψεις 132 και 133 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στηριζόμενο στον σωρευτικό χαρακτήρα των προϋποθέσεων Altmark, ότι, εφόσον δεν πληρούνταν η πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, παρείλκε η εξέταση της εκτιμήσεως της Επιτροπής, που περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 56 της επίδικης αποφάσεως, σχετικά με τη δεύτερη προϋπόθεση Altmark.

67 Στο μέτρο που, με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα αμφισβητεί επίσης τις κρίσεις που διατύπωσε το Γενικό Δικαστήριο με τις σκέψεις 106 έως 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σχετικά με την προβαλλόμενη ύπαρξη ΥΔΥ σε βάρος της αναιρεσείουσας δυνάμει του εθνικού δικαίου, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 256, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αίτηση αναιρέσεως περιορίζεται σε νομικά ζητήματα. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να προβαίνει στη διαπίστωση και εκτίμηση των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών και να εκτιμά τα αποδεικτικά στοιχεία. Επομένως, η εκτίμηση αυτών των πραγματικών περιστατικών και αποδεικτικών στοιχείων δεν συνιστά, υπό την επιφύλαξη της ενδεχόμενης παραμορφώσεώς τους, νομικό ζήτημα υποκείμενο, αυτό καθεαυτό, στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου (απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Comunidad Autónoma de Galicia και Retegal κατά Επιτροπής, C-70/16 P, EU:C:2017:1002, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

68 Ωστόσο, εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν υποστήριξε και, κατά μείζονα λόγο, δεν απέδειξε την ύπαρξη τέτοιας παραμορφώσεως του εθνικού δικαίου.

69 Επιπλέον, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε επί της τρίτης και της τέταρτης προϋποθέσεως Altmark, πρέπει να απορριφθούν ως απαράδεκτα τα επιχειρήματα της αναιρεσείουσας με τα οποία προβάλλεται ότι οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνταν εν προκειμένω.

70 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει απαράδεκτος και εν μέρει αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

71 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως,, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, με τις σκέψεις 137 έως 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον έκρινε ότι η επίδικη απόφαση ήταν νόμιμη όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του επίμαχου μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Ο λόγος αυτός αναιρέσεως αφορά, ειδικότερα, τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες ο ως άνω χαρακτηρισμός απαιτεί η ενίσχυση, αφενός, να επηρεάζει τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών και, αφετέρου, να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό.

72 Κατά την αναιρεσείουσα, η σχετική αγορά υπηρεσιών δεν είναι αγορά ανοικτή στον ανταγωνισμό. Μολονότι υπήρχε σταδιακό άνοιγμα της αγοράς αυτής στον ανταγωνισμό, πάντως δεν υφίστατο ακόμη ανταγωνισμός «για την αγορά» ή «στην αγορά». Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, με τη σκέψη 149 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κρίνοντας ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε εμπόδιο στον ανταγωνισμό, δεδομένου ότι επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων αλλοδαπών επιχειρήσεων, θα ήθελαν ενδεχομένως να παράσχουν τις υπηρεσίες τους δημοσίων μεταφορών στην αγορά, ιδίως στην τοπική ή την περιφερειακή αγορά, στις οποίες η αναιρεσείουσα επωφελήθηκε από το μέτρο αυτό.

73 Η Επιτροπή φρονεί ότι ο λόγος αυτός αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος και, εν πάση περιπτώσει, ως αλυσιτελής.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

74 Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως βάλλει κατά της εκτιμήσεως του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες μια κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει, αφενός, να επηρεάζει τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές και, αφετέρου, να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό.

75 Συναφώς, αν και η αναιρεσείουσα βάλλει, γενικώς, κατά των σκέψεων 137 έως 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι η πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο έγκειται, στη σκέψη 149 της εν λόγω αποφάσεως, στο ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε με τη σκέψη αυτή ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε εμπόδιο στον ανταγωνισμό, στο μέτρο που επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων αλλοδαπών επιχειρήσεων, θα ήθελαν ενδεχομένως να παράσχουν τις υπηρεσίες τους δημοσίων μεταφορών στην ιταλική, ιδίως στην τοπική ή την περιφερειακή αγορά.

76 Πέραν του ότι ο τρίτος λόγος αναιρέσεως σκοπεί στην πραγματικότητα να θέσει υπό αμφισβήτηση πραγματικές εκτιμήσεις που διατύπωσε το Γενικό Δικαστήριο, οι οποίες, ελλείψει παραμορφώσεως, εκφεύγουν, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 67 της παρούσας αποφάσεως, του ελέγχου του Δικαστηρίου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο λόγος αυτός είναι, εν πάση περιπτώσει, αλυσιτελής, καθόσον αφορά αποκλειστικά τη σκέψη 149 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

77 Συγκεκριμένα, με τη σκέψη 148 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι τα στοιχεία τα οποία έλαβε υπόψη η Επιτροπή, στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της, με τις αιτιολογικές σκέψεις 60 έως 62 της επίδικης αποφάσεως, ήταν ικανά να αποδείξουν ότι η χορήγηση του επίμαχου μέτρου ήταν ικανή να επηρεάσει τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών και να νοθεύσει τον ανταγωνισμό.

78 Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε όχι μόνο στη διαπίστωση που περιλαμβάνεται στη σκέψη 149 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την οποία επικρίνει η αναιρεσείουσα, αλλά και σε δύο άλλες διαπιστώσεις, που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 150 και 151 της αποφάσεως αυτής, τις οποίες δεν αμφισβητεί, κατ' ουσίαν, η αναιρεσείουσα.

79 Με τη σκέψη 150 της εν λόγω αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, αφενός, ότι η εσωτερική δραστηριότητα στο οικείο κράτος μέλος μπορούσε να διατηρηθεί ή να αυξηθεί λόγω του επίμαχου μέτρου, με συνέπεια να μειώνονται οι δυνατότητες των εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη επιχειρήσεων να διεισδύσουν στη σχετική αγορά. Με τη σκέψη 151 της ίδιας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι το γεγονός ότι η αναιρεσείουσα ανταγωνιζόταν τις επιχειρήσεις άλλων κρατών μελών και σε άλλες αγορές, στις οποίες αυτή δραστηριοποιούνταν, συνιστούσε στοιχείο ικανό να αποδείξει ότι η χορήγηση της ενισχύσεως που αποτελούσε το αντικείμενο του επίμαχου μέτρου μπορούσε να επηρεάσει τις μεταξύ κρατών συναλλαγές.

80 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος και, εν πάση περιπτώσει, ως αλυσιτελής.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

81 Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο με τις σκέψεις 155 έως 195 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Ο λόγος αυτός υποδιαιρείται σε τρία σκέλη.

82 Με το πρώτο σκέλος, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η Επιτροπή ήταν αποκλειστικώς αρμόδια να εκτιμήσει τη συμβατότητα του επίμαχου μέτρου με την εσωτερική αγορά, μολονότι το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) εξέδωσε απόφαση με ισχύ δεδικασμένου όσον αφορά το μέτρο αυτό.

83 Συναφώς, η νομολογία του Δικαστηρίου που παρατίθεται στις σκέψεις 185, 186 και 188 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως είναι αλυσιτελής, στο μέτρο που αφορά περιπτώσεις στις οποίες υπήρχε απόφαση της Επιτροπής προγενέστερη εθνικής δικαστικής διαδικασίας. Εξ αυτού του λόγου ενέχει πλάνη περί το δίκαιο και η σκέψη 190 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η αρχή του δεδικασμένου δεν μπορεί να εμποδίσει την Επιτροπή να διαπιστώσει την ύπαρξη παράνομης κρατικής ενισχύσεως, έστω και αν ο χαρακτηρισμός αυτός είχε απορριφθεί προηγουμένως από εθνικό δικαστήριο αποφαινόμενο σε τελευταίο βαθμό. Κατά την αναιρεσείουσα, η ανωτέρω προσέγγιση δεν μπορεί να συναχθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η δε αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στερείται αιτιολογίας επί του σημείου αυτού.

84 Εν προκειμένω, το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) δεν εξέδωσε απόφαση αντίθετη προς προγενέστερη απόφαση της Επιτροπής. Το εν λόγω δικαστήριο αποφάνθηκε αυτοτελώς πριν από την Επιτροπή, εφαρμόζοντας άμεσα τον κανονισμό 1191/69 και χαρακτηρίζοντας το επίμαχο μέτρο ως αντιστάθμιση για τιμολογιακές ΥΔΥ, γεγονός που του επέτρεπε να αποκλείσει τον χαρακτηρισμό του μέτρου αυτού ως κρατικής ενισχύσεως. Η ενδεχόμενη παρέμβαση των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, εν προκειμένω της Επιτροπής, θα μπορούσε να έχει λάβει τη μορφή

προδικαστικού ερωτήματος προς το Δικαστήριο, πλην όμως το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) δεν έκρινε αναγκαίο να υποβάλει στο Δικαστήριο τέτοιο ερώτημα. Αντιθέτως, η Επιτροπή ενεπλάκη κατά τρόπο μη νόμιμο, δεδομένου ότι η συμβατότητα του μέτρου αυτού με το δίκαιο της Ένωσης είχε αποτελέσει αντικείμενο αποφάσεως η οποία είχε αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου σε εθνικό επίπεδο.

85 Με το δεύτερο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προβάλλει μια «διαδικαστική πλημμέλεια», καθόσον η κοινοποίηση στην Επιτροπή του επίμαχου μέτρου από την Περιφέρεια πραγματοποιήθηκε με σκοπό αυτή να επιτύχει την έκδοση αρνητικής αποφάσεως της Επιτροπής, γεγονός που εξηγεί τους λόγους για τους οποίους η εν λόγω Περιφέρεια παρέσχε στο θεσμικό αυτό όργανο αποσπασματικές μόνον πληροφορίες όσον αφορά το εν λόγω μέτρο. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή παρέβη το διαδικαστικό πλαίσιο στο οποίο υπόκειται, όπως αυτό ορίζεται από τον κανονισμό 659/1999 και τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2015, L 248, σ. 9). Η Περιφέρεια θεωρήθηκε εσφαλμένως ως «ενδιαφερόμενο μέρος», κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού 2015/1589, και όχι ως κοινοποιών στην Επιτροπή. Το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε, επομένως, να διαπιστώσει τον παράνομο χαρακτήρα της επίδικης αποφάσεως λόγω της πλημμέλειας αυτής. Επιπλέον, οι κανονισμοί αυτοί εφαρμόστηκαν παρανόμως, γεγονός το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να θιγούν τα δικαιώματα άμυνας.

86 Με το τρίτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η αναγνώριση από το Γενικό Δικαστήριο της αρμοδιότητας της Επιτροπής να αποφαίνεται επί μέτρου που αποτέλεσε αντικείμενο αποφάσεως εθνικού δικαστηρίου έχουσας ισχύ δεδικασμένου συνιστά επίσης παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, στο μέτρο που, εν προκειμένω, παρήλθαν περισσότερα από πέντε έτη μεταξύ της ημερομηνίας εκδόσεως της εθνικής αυτής αποφάσεως και της ημερομηνίας κατά την οποία η Επιτροπή εξέδωσε την απόφασή της. Το χρονικό αυτό διάστημα έχει ήδη ληφθεί υπόψη στη νομολογία του Δικαστηρίου για την αξιολόγηση μιας κατάστασης υπό το πρίσμα της ως άνω αρχής. Με τη σκέψη 192 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στηριζόμενο στην απόφαση της 13ης Ιουνίου 2013, HGA κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-630/11 P έως C-633/11 P, EU:C:2013:387, σκέψη 134), ότι επίκληση της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης είναι δυνατή μόνον εφόσον έχει τηρηθεί η υποχρέωση κοινοποιήσεως. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο παρέβλεψε το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η κοινοποίηση αυτή δεν ήταν αναγκαία, δεδομένου ότι, αντιθέτως προς όσα αυτό έκρινε, το επίμαχο μέτρο δεν συνιστά νέα ενίσχυση. Επιπλέον, μεταξύ της αρχής του δεδικασμένου και της αρχής της ασφάλειας δικαίου αποδεικνύεται ότι υφίσταται σχέση η οποία περιορίζει την υποχρέωση ανακτήσεως, όπως αυτό προκύπτει από το άρθρο 14 του κανονισμού 659/1999. Επιπροσθέτως, η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη της αναιρεσείουσας μπορούσε, κατά την άποψή της, να θεμελιωθεί στο γεγονός ότι το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) δεν έκρινε αναγκαία την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο όσον αφορά το επίμαχο μέτρο. Υπό τις συνθήκες αυτές, η αναιρεσείουσα φρονεί ότι ήταν θεμιτό να έχει εμπιστοσύνη στη νομιμότητα του μέτρου αυτού, δεδομένου ότι όλα τα ένδικα βοηθήματα είχαν εξαντληθεί.

87 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο λόγος αυτός αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί εν μέρει ως απαράδεκτος και εν μέρει ως αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

88 Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, του οποίου τα τρία σκέλη πρέπει να εξεταστούν από κοινού, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο καθόσον απέρριψε τον πρώτο, τον πέμπτο και τον έκτο λόγο ακυρώσεως οι οποίοι αφορούσαν την έλλειψη αρμοδιότητας της Επιτροπής για την έκδοση της επίδικης αποφάσεως, στο μέτρο που η απόφαση αυτή ήταν, κατά την άποψη της αναιρεσείουσας, αντίθετη προς απόφαση εθνικού δικαστηρίου η οποία είχε αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου.

89 Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο, με τις σκέψεις 184 έως 188 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ορθώς υπενθύμισε ότι η εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στηρίζεται στην υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας μεταξύ, αφενός, των εθνικών δικαστηρίων και, αφετέρου, της Επιτροπής και των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, στο πλαίσιο της οποίας έκαστο ενεργεί σύμφωνα με την αποστολή που του έχει ανατεθεί από τη Συνθήκη ΛΕΕ.

90 Ως εκ τούτου, με τη σκέψη 185 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς επισήμανε, στηριζόμενο, συναφώς, στη νομολογία του Δικαστηρίου, ότι τα εθνικά δικαστήρια μπορούν, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, να επιλαμβάνονται διαφορών στο πλαίσιο των οποίων υποχρεούνται να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν την έννοια της ενισχύσεως κατά το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, προκειμένου ιδίως να κρίνουν αν ένα κρατικό μέτρο θεσπίστηκε κατά παράβαση του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ. Αντιθέτως, τα εθνικά δικαστήρια δεν είναι αρμόδια να αποφαίνονται επί του αν μια κρατική ενίσχυση είναι συμβατή με την κοινή αγορά. Η κρίση περί της συμβατότητας μέτρων ενισχύσεων ή καθεστώτος ενισχύσεων με την εσωτερική αγορά εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία ασκείται υπό τον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης (πρβλ. αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, σκέψεις 50 έως 52, και της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, σκέψεις 30 έως 32).

91 Όπως ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, με τη σκέψη 186 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η νομολογία αυτή συνεπάγεται ότι τα εθνικά δικαστήρια πρέπει, ειδικότερα, να απέχουν από την έκδοση αποφάσεων που είναι αντίθετες προς απόφαση της Επιτροπής.

92 Εντούτοις, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, από την εν λόγω νομολογία προκύπτει επίσης ότι στην αντίθετη περίπτωση, στην οποία υφίσταται απόφαση εθνικού δικαστηρίου σχετική με κρατικό μέτρο προγενέστερη της αποφάσεως της Επιτροπής, το γεγονός αυτό δεν μπορεί να εμποδίσει την Επιτροπή να ασκήσει την αποκλειστική αρμοδιότητα που της απονέμει η Συνθήκη ΛΕΕ όσον αφορά την κρίση περί της συμβατότητας μέτρων ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά.

93 Ωστόσο, η άσκηση μιας τέτοιας αρμοδιότητας προϋποθέτει ότι η Επιτροπή δύναται να εξετάσει, δυνάμει του άρθρου 108 ΣΛΕΕ, αν ένα μέτρο συνιστά κρατική ενίσχυση η οποία θα έπρεπε να της έχει κοινοποιηθεί, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου αυτού, σε περίπτωση κατά την οποία οι αρχές κράτους μέλους έκριναν ότι το μέτρο αυτό δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ακόμη και στην περίπτωση που οι αρχές αυτές συμμορφώθηκαν, ως προς το σημείο αυτό, με την εκτίμηση εθνικού δικαστηρίου.

94 Το συμπέρασμα αυτό δεν θίγεται από το γεγονός ότι το εν λόγω δικαστήριο εξέδωσε απόφαση με ισχύ δεδικασμένου. Πράγματι, επισημαίνεται ότι ο κανόνας περί αποκλειστικής αρμοδιότητας της Επιτροπής επιβάλλεται στην εσωτερική έννομη τάξη ως συνέπεια της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιουλίου 2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, σκέψη 62).

95 Επομένως, όπως ορθώς επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 188 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στηριζόμενο στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής, το δίκαιο της Ένωσης απαγορεύει η εφαρμογή της αρχής του δεδικασμένου να εμποδίζει την ανάκτηση κρατικής ενισχύσεως χορηγηθείσας κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, της οποίας το ασυμβίβαστο έχει διαπιστωθεί με απόφαση της Επιτροπής που κατέστη απρόσβλητη (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιουλίου 2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, σκέψη 63).

96 Ομοίως, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 190 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η εφαρμογή της αρχής του δεδικασμένου δεν δύναται να εμποδίσει την Επιτροπή να διαπιστώσει την ύπαρξη παράνομης κρατικής ενισχύσεως, έστω και αν ο χαρακτηρισμός αυτός είχε προηγουμένως απορριφθεί από εθνικό δικαστήριο αποφαινόμενο σε τελευταίο βαθμό.

97 Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον έκρινε, με τη σκέψη 190 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε αρμοδιότητα για την εξέταση, δυνάμει του άρθρου 108 ΣΛΕΕ, του επίμαχου μέτρου, δεδομένου ότι αυτό συνιστούσε, όπως προκύπτει από τη σκέψη 189 της εν λόγω αποφάσεως, παράνομη ενίσχυση, παρά το γεγονός ότι για το εν λόγω μέτρο είχε εκδοθεί απόφαση του Consiglio di Stato (Συμβουλίου της Επικρατείας).

98 Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν θίγεται από το επιχείρημα της αναιρεσείουσας περί παραβιάσεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

99 Πράγματι, υπενθυμίζεται ότι την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δικαιούται να επικαλεστεί κάθε ιδιώτης στον οποίον ένα θεσμικό όργανο της Ένωσης δημιούργησε βάσιμες προσδοκίες, παρέχοντάς του συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις (αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 2010, Kahla Thüringen Porzellan κατά Επιτροπής, C-537/08 P, EU:C:2010:769, σκέψη 63, και της 13ης Ιουνίου 2013, HGA κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-630/11 P έως C-633/11 P, EU:C:2013:387, σκέψη 132 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

100 Υπό το πρίσμα της ανωτέρω νομολογίας, από την οποία απορρέει η νομολογία στην οποία στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 192 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η αναιρεσείουσα δεν δύναται να υποστηρίξει ότι η απόφαση του Consiglio di Stato (Συμβουλίου της Επικρατείας) της δημιούργησε βάσιμες προσδοκίες, προκειμένου να αντιταχθεί στην άσκηση από την Επιτροπή της αποκλειστικής αρμοδιότητάς της, όπως αυτή αναγνωρίζεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου που υπομνήσθηκε στη σκέψη 90 της παρούσας αποφάσεως.

101 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα της αναιρεσείουσας περί «διαδικαστικής πλημμέλειας» η οποία θίγει τη νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως, το επιχείρημα αυτό είναι απαράδεκτο, δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα δεν προσδιορίζει κανένα σημείο του σκεπτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως το οποίο ρητώς να επικρίνει.

102 Κατά συνέπεια, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει απαράδεκτος και εν μέρει αβάσιμος.

Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

103 Με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι ο κανονισμός 1370/2007 είχε εφαρμογή ratione temporis και ratione materiae για την εκτίμηση της συμβατότητας του επίμαχου μέτρου με την εσωτερική αγορά. Όσον αφορά την εφαρμογή ratione temporis του κανονισμού αυτού, το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένως έκρινε, με τη σκέψη 216 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το κρίσιμο κριτήριο είναι η ημερομηνία εφαρμογής του μέτρου ή καταβολής της ενισχύσεως, η οποία ημερομηνία, εν προκειμένω, είναι μεταγενέστερη της ενάρξεως ισχύος του εν λόγω κανονισμού. Η σκέψη 220 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως στερείται αιτιολογίας όσον αφορά την ουσιαστική εφαρμογή του ίδιου κανονισμού εν προκειμένω.

104 Κατά την αναιρεσείουσα, δεν υφίσταται αμφιβολία ότι ο κανονισμός 1370/2007 δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω, στο μέτρο που ο εν λόγω κανονισμός αναφέρεται αποκλειστικά στις «συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας» οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο του 5, παράγραφοι 1 και 3, πρέπει να ανατίθενται με διαγωνισμό. Οι επίμαχες συμβάσεις, όμως, δεν αποτέλεσαν αντικείμενο δημόσιας προκήρυξης διαγωνισμού και δεν εμπίπτουν σε καμία εξαίρεση από τον κανόνα περί προκηρύξεως διαγωνισμού που προβλέπει ο ίδιος κανονισμός.

105 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο λόγος αυτός αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

106 Με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον απέρριψε τον τρίτο λόγο ακυρώσεως με τον οποίο αυτή αμφισβητούσε την επιλογή της Επιτροπής, στην αιτιολογική σκέψη 92 της επίδικης αποφάσεως, να εξετάσει τη συμβατότητα του επίμαχου μέτρου υπό το πρίσμα του κανονισμού 1370/2007, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 3 Δεκεμβρίου 2009 και κατάργησε τον κανονισμό 1191/69.

107 Στο μέτρο που η αναιρεσείουσα υποστήριξε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι, όσον αφορά την ημερομηνία εκτελέσεως του επίμαχου μέτρου, η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη την ημερομηνία της αποφάσεως της 27ης Ιουλίου 2009 και όχι την ημερομηνία της αποφάσεως της 7ης Νοεμβρίου 2012, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, με τη σκέψη 216 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, το κριτήριο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την εκτίμηση της συμβατότητας ενισχύσεως είναι η ημερομηνία κατά την οποία το μέτρο αυτό εφαρμόστηκε ή η ενίσχυση αυτή καταβλήθηκε, ήτοι εν προκειμένω η 21η Δεκεμβρίου 2012.

108 Μολονότι, ασφαλώς, με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η εν λόγω σκέψη 216 πάσχει πλάνη περί το δίκαιο, εντούτοις ουδόλως διευκρινίζει σε τι συνίσταται η πλάνη αυτή, οπότε το επιχείρημά της πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο.

109 Εν συνεχεία, όσον αφορά την αιτίαση της αναιρεσείουσας ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πάσχει έλλειψη αιτιολογίας όσον αφορά την εφαρμογή ratione materiae του κανονισμού 1370/2007, επισημαίνεται ότι η αιτίαση αυτή στηρίζεται σε ελλιπή κατανόηση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

110 Συγκεκριμένα, από τις σκέψεις 208 και 209 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο απάντησε στο επιχείρημα της αναιρεσείουσας κατά το οποίο ο κανονισμός 1370/2007 δεν είχε εφαρμογή στην εξέταση της συμβατότητας του επίμαχου μέτρου με την κοινή αγορά, δεδομένου ότι ο κανονισμός αυτός στηριζόταν στην έννοια της συμβάσεως δημόσιας υπηρεσίας και ότι, εν προκειμένω, καμία σύμβαση δεν είχε συναφθεί από την Περιφέρεια. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, συναφώς, ότι το ζήτημα αυτό είχε ήδη εξεταστεί από το Δικαστήριο με την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647), και ότι οι διάδικοι είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν τις απόψεις τους σχετικά με τις συνέπειες της αποφάσεως αυτής απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Γενικού Δικαστηρίου καθώς και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, πράγμα το οποίο η αναιρεσείουσα δεν αμφισβητεί στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως.

111 Επιπλέον, με τη σκέψη 220 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματα της αναιρεσείουσας περί «παράλογης και μη ορθολογικής εφαρμογής του κανονισμού 1370/2007» σε περίπτωση στην οποία δεν είχε συναφθεί σύμβαση δημόσιας υπηρεσίας, αλλά οι ΥΔΥ επιβάλλονται στο πλαίσιο καθεστώτος παραχωρήσεως, παραπέμποντας στις προηγούμενες σκέψεις της αποφάσεως αυτής, με τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή είχε εφαρμόσει ορθώς τους κανόνες που όριζε ο εν λόγω κανονισμός.

112 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η σκέψη 220 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σε συνδυασμό με τις σκέψεις 208 και 209 της αποφάσεως αυτής, παρέχει στη μεν αναιρεσείουσα τη δυνατότητα να λάβει γνώση των λόγων για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματά της, στο δε Δικαστήριο επαρκή στοιχεία για να ασκήσει τον έλεγχό του στο πλαίσιο της αναιρέσεως, οπότε είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου στον τομέα αυτό (πρβλ. απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, Land Burgenland κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-214/12 P, C-215/12 P και C-223/12 P, EU:C:2013:682, σκέψη 81 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

113 Επομένως, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη η αιτίαση της αναιρεσείουσας με την οποία προβάλλεται παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

114 Τέλος, πρέπει επίσης να απορριφθεί το επιχείρημα της αναιρεσείουσας ότι ο κανονισμός 1370/2007 δεν έχει εφαρμογή ratione materiae στην υπό κρίση υπόθεση. Συγκεκριμένα, καθόσον η αναιρεσείουσα δεν αναφέρει τη σκέψη της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως την οποία προτίθεται να αμφισβητήσει και δεν προσδιορίζει οποιαδήποτε πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε συναφώς το Γενικό Δικαστήριο, το επιχείρημα αυτό είναι απαράδεκτο.

115 Κατά συνέπεια, ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει απαράδεκτος και εν μέρει αβάσιμος.

116 Δεδομένου ότι κανείς από τους λόγους που προέβαλε η αναιρεσείουσα προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως δεν έγινε δεκτός, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

117 Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαίνεται επί των δικαστικών εξόδων. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του εν λόγω Κανονισμού, το οποίο έχει εφαρμογή στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του ίδιου Κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της αναιρεσείουσας στα δικαστικά έξοδα και αυτή ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει την CSTP Azienda della Mobilità SpA στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)